

hogy azt később megbánás s önvád ne kövesse, hogy abból felekezetünkre kár és hátrány ne háromoljék.

Egyéb aránt maradok tisztelő hitrokonuk Orbán Balázs országgyűlési képviselő és jegyző. 1876. augusztus 15.

⁵ KerMagv 1879, 352-354.

DR. REZI ELEK

EGYHÁZUNK LÉLEKSZÁMAPADÁSÁNAK MEGOLDÁSRA VÁRÓ FELADATAI; A CSALÁDTERVEZÉS FONTOSSÁGA EGYHÁZUNK ÉS NÉPÜNK ÉLETÉBEN

A családtervezés kérdésével azért időszerű foglalkoznunk, mert egyházunkban az utóbbi évek lélekszám-kimutatásai szomorú statisztikai képet mutatnak, amelyről mindnyájunknak van tudomásunk.

Kiindulási alapként az utóbbi évek statisztikai adataira tekintsünk:

– 1995-ben a *keresztelések* száma 570, a *temetések* száma 1041, **természetes apadás 471**, ehhez még hozzáadódtak a kiköltözések, kitérések, amelynek eredményeképpen a lélekszám **574-gyel csökkent. (68 211)**.

– 1996-ban a *keresztelések* száma 593, a *temetések* száma 1151, a **természetes apadás 558**, a kiköltözésekkel, az egyházközségi lélekszám pontosítások következtében, **az apadás 863 lélek volt! (67 338)**.

– 1999-ben a *keresztelések* száma 558, a temetések száma 1029, a **természetes apadás 471**, a kiköltözésekkel együtt az **apadás 654 volt** (összlélekszám **65 517**).

– 2001-ben a *keresztelések száma* 560, a *temetések száma* 944, a **természetes apadás 384** (1990 óta ez a legjobb arány), a kiköltözésekkel együtt azonban **az apadás 796** (összlélekszám **64 071**) (a kimutatást mellékelem).

Az adatok világosan mutatják, hogy egyházunk évente egy-egy jó közepes nagyságú egyházközség lélekszámával apad. 1970 óta egyházunkban a lélekszám 1988-ban volt a legmagasabb: 72 123. Ha összehasonlítjuk ezt a 2001. évi adatokkal, akkor szomorúan tapasztalhatjuk, hogy 13 év alatt 8052 lélekkel apadt egyetlen egyházunk lélekszáma. Az 1992-es népszámlálási adatokat az unitáriusok lélekszámára vonatkozóan nem tekinthetjük teljesen megbízhatóknak, mert az egyházi nyilvántartással szemben nagy a különbség, ugyanakkor nem tudunk például ukrán, tatár, szerb stb. nemzetiségű unitáriusokról, ellenben a romák (cigányok) számaránya kétségtelenül nagyobb egyházunkban, mint a népszámlálás által közölt adat. A népszámlálási adatai: összesen 76 708, a megoszlás: magyar 74 021, román 1457, roma

910, német 170, ukrán 91, lipován 6, török 2, szerb 6, tatár 1. Még elgondolni is rossz, hogy hová juthatunk 10–15 év múlva, ha ilyen ütemben és arányban alakul a lélekszámunk. A legnagyobb aggodalomra a születések és az elhalálozások, illetve a keresztelések és a temetések közötti fájdalmas arány, a **természetes apadás** ad okot.

Ez a szomorú helyzet más egyházak esetében is fennáll, és így elmondhatjuk, hogy az erdélyi összmagyarság rohamos apadásának a tényével állunk szembe. De a helyzet éppen ilyen aggasztó Magyarországon is. Czeizel Endre orvosgenetikus szerint: *„Hazánk lakossága a korábbi 10,7 millióval szemben jelenleg 10,5 millió (1994). Az előrebecslések szerint a népességszám 2000-ben már 10 millió körül lesz. Az ebből adódó gondok között itt most csak egyet emelek ki: a növekvő arányú idős népesség ellátását. Ezt ugyanis sem számítógépekkel, sem robotokkal nem lehet majd megoldani, és az esetleges káros következményekkel a mostani felnőtt generációnak már szembe kell néznie.”*

Tanulmányomban nem a tények és a statisztikai adatok siralmas állapotára szeretném helyezni a hangsúlyt, hanem a megoldás stratégiáira, amelyekre vonatkozóan a dolgozat csak gondolatébresztő kíván lenni, és amelyeket aktív (panaszmentes) stratégiákkal közösen lehet kidolgozni.

Amikor a családtervezésről szólnak, akkor lényegében demográfiai kérdéssel állunk szembe, és lelkeszi szolgálatunk egyik felelősségteljes területére összpontosítunk.

A lélekszám apadását nemcsak az alacsony születési számmal magyarázhatjuk. A valóság sokkal összetettebb, és nagyon sok évrre, indokra, okra hivatkozhatunk, amelyek az unitáriusok és általában a magyarság népességének a csökkenéséhez vezetnek. Az eredmény nem lehet azonnali és csodákkal teljes. De, ha sikerül a lélekszámunk alakulásának a kiegyenlítése, már nem járunk rossz úton, sőt, véleményem szerint, Istennek tetsző munkát végzünk. Természetesen ebben a lelkigondozói munkánkban nagyon körültekintőek kell legyünk, és *nem a kényszerítés, hanem a készítés eszközei között kell válogatnunk.*

A szakemberek általában a helyes, sőt optimális családtervezéstől várják „helyzetünk jobbra fordulását”. A családtervezés a *házassággal* kezdődik, ugyanis a házasság képezi a család alapját. A házasságot úgy határozhatjuk meg, mint a férfi és a nő egyenjogú, személyes, szabad, életre szóló *szeregettközösségét*, amely által családot alapítanak, és a mindkettőre vonatkozó jogokat és köteleességeket betartják. Az említett „betartás” nem kényszerűségből vagy a kötelezőségtől – esetlegesen törvényes normáktól – függ, hanem a felismert, megtapasztalt, bizonyított és gyakorolt szeretettől. Ezért a házasság jelszavaként elfogadhatjuk Gyökösi Endre megállapítását: „Együtt a szeretetben”.

A szeretet etikai értelemben az erkölcsi töltet, amely a férfit és a nőt egy egész életre képes összekapcsolni. Elemi igénye tehát a házáséletnek, hogy az a szeretet légkörében valósuljon meg és teljesebben ki.

A korábbi erkölcsstani munkák kiemelték a házasság *szövetség* jellegét. Én ezt a kifejezést a *szeregettközösség* kifejezéssel tudatosan felcserélem. In-

dokom: a szövetség inkább jogi vonatkozású, amelynek betartásához nem feltétlenül szükséges a szeretet. Ahhoz például, hogy valaki a szövetségesnek megfelelő társ legyen, nem szükségképpen kell szeretnie azt, elég vele szemben a tisztesség, a korrektség. A házasságban azonban az első feltétel a szeretet, s ebből fakadnak az elvárt követelmények. Indokolt tehát, hogy a házasság meghatározásában ne szövetségről, szerződésről, szabályok betartásáról beszéljünk, hanem szeretetközösségről. Lényegében innen indul el a családtervezés lehetősége.

A családtervezés **vezéreszméjéül** a felelősségteljes gyermekvállalást fogadják el. „*A családtervezés a gyermekek számának és születési idejének tudatos befolyásolását, valamint a terhesség sikeressége és az utódok minél jobb egészségi állapotának elérése érdekében tett cselekvéseket jelenti.*” Az egyik szakember úgy véli, hogy „*El kell érnünk a családtervezés kiegyenlítődsét, vagyis az átlagon felüli iskolázottságú és szociális körülmények között élő családok 2-4 gyermeket, viszont az elmaradottabb gazdasági körülmények között élők is éljenek a fogamzásgátlás életlehetőségeivel.*”

Egy statisztikai felmérés alapján (1998) megállapítást nyert, hogy „*Magyarországon minden népesedési mutató kedvezőtlen: alacsony a házasságkötések száma, a népesség reprodukcióját messze nem biztosítja a születési arányszám, a drámaian magas halandóság nem az európai, hanem a harmadik világ viszonyaihoz áll közel*”

Az ismertetett megállapítások helyesek, de szubjektívek, ha a népesség arányára gondolunk. Véleményem szerint ugyanis a családtervezés csak pozitív kihatásaiban motiválja, a népesség számának kedvezőbb alakulását. A családtervezés nem alakulhat „számítógépes programok” eszményi síkján, hanem az élet realitásába kell gyökerezzen. Ezért konkrétan meg kell vizsgálnunk népességünk apadásának okait és fel kell vázolnunk a jobbítási lehetőségeket. Ugyanis a családtervezésnek nemcsak gyermekvállalási, hanem azoknak felnevelési örömei és gondjai is vannak. S az értékelő vizsgálatunkból az idősebb nemzedéket sem hagyhatjuk ki.

a) Melyek a népességünk apadásának okai, realitásai?

1. A gyermekek alacsony születési száma. A születések alacsony, a népesség reprodukcióját nem biztosító száma egyházunk, de általában a magyar népesedési helyzet legtöbb aggodalomra okot adó szomorú valósága. Ez a tény egyházunkban azért súlyos, mert a reprodukciós arányszám kedvezőtlen alakulása már 1985-ben megkezdődött, és azóta emelkedő tendenciával tovább tart.

A szakemberek véleménye szerint a reprodukciós arányszám (magyarság, s így az unitáriusok esetében is) kiegyenlítése csak akkor lenne lehetséges, ha egy családban kettő felett lenne a gyermekek száma.

2. Az abortuszok számának gyakorisága. Czákó Gábor megdöbbenően így nyilatkozott: „*Magyarországon 1956 óta négy és félmillió magzatot megszároltak le. Ebben a holokausztban több nemzedéknyi szülő, orvos, és min-*

denféle közreműködő vétkes. Vétkes, igen, mert a magzat ember.... Mi mindnyájan elhittük, hogy családot lehet tervezni, mintha az valami hétvégi ház volna, és nem élő, eleven organizmus, amelynek kötőanyaga a szeretet. Az elemiben megbukik az, aki számtan példájában a belépő új ismeretlent kihagyja. Ám, aki az élete egyenletéből hagyja ki, a számításaiból, hogy egy új gyerek mennyit módosít a jövőendő lehetőségein, balszerencsén és szerencsén és örömein, az okos családtervezőnek számít. Hogy millió és millió magyar anya és apa nem védte, hanem vádolta magzatát annak vésztörvényszéki tárgyalásán, azt az anyanyelv számon tartja.”

Tény az, hogy az abortuszok száma még mindig nagyon magas, ami egy vallásos-erkölcsi válság következménye is, de tény az is, hogy a fiatal nemzedék ma már nagyobb számban veszi igénybe a fogamzásgátlás eszközeit, mint az áldott állapot megszakítását. Úgy tűnik, a több rossz helyett a kevesebb jót választja. Ezt tudomásul kell vennünk, és „abortusz ellenes intelmeinkben” nem szabad túloznunk, mert a fiatal nemzedék „megmosolyogja” véleményünket. El kell gondolkoznunk helyes-e szexuális nevelési módszerünk!

3. A családalapítási készség csökkenő tendenciája szintén figyelemreméltó jelenség. Ez általános nemzetközi tendencia, amely Nyugat- és Észak-Európában már jóval előbb megkezdődött. A statisztikai becslések alapján *„az észak-európai országok egy részében a házassági korbá lépő nőknek várhatóan csak 50–60%-ka fog házasságot kötni.”*

A magyarság körében a 25–29 éves korosztályban 10%-kal emelkedett a nőtlen férfiak (aggregények) és a hajadon nők aránya. Ezek az adatok jelzik a házassági magatartás gyökeres megváltozását, a házasság hagyományos szerepének, jelentőségének sajnálatos visszaszorulását, módosulását.

Egyházunkban 1970-től kezdődően általában 500 körül volt a házasságkötések száma (a legmagasabb szám 1975-ben volt: 562), de 1990 óta csökkenő tendenciát mutat és 2001-ben 300 alá csökkent (285). Meggondolkozatóak az adatok ezen a téren is.

Egyházközségeinkben – úgy vélem –, nem annyira a hajadon nők, hanem a nőtlen férfiak növekvő száma ad okot az aggodalomra. A csökkenő házassági szándéknak számos oka van, de tévesen ítélnék meg a helyzetet, ha aggregényeink esetében oknak csak az alkoholizmust említenék, mert köztudott, hogy közülük nagyon sokan józan életűek és szorgalmasok.

A családalapítási készség csökkenésének egy másik oka a *partner család* megjelenése, amely a párkapcsolatoknak lazább, nem törvényesített, minden kötelezettség és felelősség nélküli formáját jelenti. A partner család-modell gyakorlata Erdélyben még nem jelent komoly problémát, de kétségtelen tény, hogy Európában, sőt Magyarországon növekvő tendenciát mutat. Ennek a család-modellnek a veszélye egyrészt a személyközi kapcsolatok instabilitása, másrészt az ilyen típusú párkapcsolatokból bizonyítottan kevesebb gyermek születik, mint a hagyományos családokban.

4. A demográfiai mobilitás kedvezőtlenül hatott a családok életére, és fokozta a gyermekvállalás csökkenését. Az 1960–1970-es években a falva-

inkről a városokba történő tömeges népességáramlás (főleg fiatalok) hozzájárult a hagyományos családszemlélet gyengítéséhez, a nagy család iránti vonzalom csökkenéséhez és az elszigetelt kis családok növekedéséhez (egyke-szemlélet kialakulása). Alig egy pár évtized alatt az évszázadokon át kialakult és formálódott családszemlélet átalakult. Például a nőnek fontosabbá vált a társadalomban, mint a családban betöltött szerepe. Az egykori családanyák „a munkásosztály és a dolgozó parasztság élmunkásnői” lettek. A gyermek gondozásának és nevelésének a szerepét a bölcsődék (a hírhedt „kresák”) vették át. A kommunista ideológia heroizálta a nőknek nem megfelelő munkaterületek választását is, azért, hogy a munkahelyen mindenkit szemmel lehessen tartani.

A demográfiai mobilitás fosztotta meg falusi egyházközségeinket a fiatal nemzedékektől, és sodorta életképtelen helyzetbe az otthonmaradtak életét. Nem véletlen, ha többet temetünk, mint amennyit keresztelünk. A helyzet azonban nem kedvezőbb városi egyházközségeinkben sem, és akkor joggal tehetjük fel a kérdést: Hová lett a fiatal nemzedékünk? Megvan! De a gyermekvállalási és felnevelési értékrendje beszűkült!!

Az 1980-as évek vége felé, az 1989-es változás utáni első években a kiköltözések száma is megnövekedett. A kivándorlási hullám 1988-tól 1991-ig tartott (1988-ban 11 728, 1989-ben 10 099, 1990-ben 11 040, 1991-ben 7494 erdélyi magyar család vándorolt ki). A kivándorlások hulláma megcsendesedni látszott (1993-ban már csak 3206), de Románia mai gazdasági ellehetetlenedése miatt újból felélénkült. A kivándorló, főként fiatal nemzedék hiányát még érezni fogjuk a jövőben is.

5. Vegyes házasságok során általában veszítünk, különösen a nemzeti-ségi hovatartozásra gondolok, de nem mellőzendő a vallási hovatartozás kedvezőtlen alakulása sem ezen a téren. A „néma asszimiláció” sok vonatkozásban fenyeget.

6. A meg nem felelő párválasztás szintén kedvezőtlenül befolyásolja a gyermekvállalást. Buda Béla írja *„Gondoltunk-e arra, amikor a művi abortuszok még mindig túl magas számáról, vagy az újszülöttek aggasztóan alacsony számarányáról olvasunk, hogy ezek mögött is partnerkapcsolati problémák húzódnak meg. Vajon hány gyermek nem születik meg azért, mert leendő szüleinek viszonya nem harmonikus? S hány »nem kívánt« szomorú sorsú gyermek jó a világra ugyanezért.”*

7. Az anyagi javak iránti objektív vagy szubjektív viszonyulás szintén befolyásolja a családtervezést. A családi háttér anyagi funkciójának korlátozottsága, esetlegesen hiányai az objektív szempontra hívja fel a figyelmünket (munkanélküliség, lakáshiány, alacsony gyermeksegély, fékezhetetlen infláció stb.). A szubjektív viszonyulás körébe sorolhatjuk: az anyagiasság, a túlzott jólét és kényelem előtérbe helyezését, a szorongást, a gyermekvállalás és felnevelés kockázatától való menekülést stb.

8. Az öregedő lakosság halandóságának nagy száma, amely konkrétan megmutatkozik a temetési szertartásaink statisztikájában Sajnos a felgyorsult

élet, a gazdasági-társadalmi-politikai változások a 40–60 év körülieket nagyon leterhelik. Ezt nem kell különösebben bizonygatni, elég, ha a napilapokban átfutjuk a halálozások életkorát. A bizonytalan gazdasági helyzetben az egészségügyi szolgáltatások ára nagyon megugrott, a gyógyszerárak többszöri és ma már szinte elviselhetetlen mértékű emelése, a gyógyászati segéd-eszközök árának drasztikus növelése főleg az idős nemzedék életét nehezíti meg. Eltűnt az egészségmegelőzés és egészségmegőrzés általános gyakorlata. Növekedett a neurotikus megbetegedések száma is. A magyarság körében aggasztóan magas a gyógyszereket rendszeresen fogyasztó népesség aránya is (40%).

b. Melyek lehetnek stratégiáink egyházi szempontból?

A stratégiák megszervezését az előtárt okok megoldási lehetőségei kínálják.

1. Az első lényeges terület előmozdítani **nevelői munkával a helyes család-szemléletet**. A családot nélkülözhetetlen szeretetközösségnek kell felmutatnunk, amelyben a testvéri szeretetnek „megmérhetetlen” értéke van. A nagy család-modell visszaállítása fontosnak tűnik, természetesen az anyagi terhek és gondok közösségi felvállalásával. A nagy családokat segítő programokat kell létesítenünk. Időszerű kidolgozni egy stratégiát ezen a téren.

2. A párválasztás sikeressége és a gyermekvállalás eredményessége érdekében **szószékeinken** többet foglalkozunk ezekkel a témákkal. De egyleteink ülésein a család, a szülő, a gyermek, a nemiség, a párválasztás kérdéseivel is. „*Néma gyermeknek az anyja sem érti a szavát*” – tartja egyik közmondásunk. Ezzel a gondolattal úgy érzem, hogy ezekben a témakörökben híveink nem „némák”, csupán csak mi lehetünk „süketek”, ha nem értjük meg az igényt. Az egyházi lapunk, az Unitárius Közöny is többet tehetne ezen a téren, de szükséges lenne a megfelelő és a keresztény értékrendhez igazodó tájékoztatók kiadására is. Igyekezzünk nagyobb gonddal előkészíteni a fiatalokat az egyházi esküvőre.

3. Az **abortusz** kérdésében szólnunk kell arról, hogy a születésszabályozás erkölcsi értéke messze felülmúlja az abortusz gyakorlatát. Sőt napjainkban már nem is annyira születésszabályozásról, hanem nemzésszabályozásról kell beszélnünk. Tennünk kell a helyes szemléletváltás kialakításáért. nem mehetünk el közömbösen vagy „szégyenlősen” ezen kérdések megválaszolása mellett.

Tény az, hogy az elmúlt évtizedekben a hivatalos ateista ideológia szándékosan és céltudatosan igyekezett leépíteni a magyar identitástudatot, amelynek következtében a fiatal nemzedékben a magyarsághoz tartozás devalválódott, tartalmából vesztett, kapaszkodók nélküli, az idős generációkban is inkább önvigasztaló értékű. Ez a szemlélet a „biológiai újrafellendüléshez” gyenge támaszt nyújt. Ezen a téren nagy feladataink vannak. Sajnálatos az erdélyi magyarság megosztottságának, „egységbontásának” előrevevítő kepei a politikai csatározások keresztüztében.

4. A vegyes házasságok esetében ne a szigorra, a merevségre helyezzük a hangsúlyt, hanem arra, hogy mit kínál vallásunk, egyházi közösségünk. A jobb belátásra való készítés és ne a kényszerítés – sőt alkalom szerint a fenyegetés – eszközeivel éljünk.

5. Az anyagi javak iránti szubjektív viszonyulást lelkiismeretes lelkigondozói munkával enyhíthetjük (teljesen ki nem iktathatjuk), de az objektív helyzetekben nemcsak a lelkésznek, hanem az egyházközség egészének is tennie, lépnie kell. Az egykori jótevők eszményképének élesztgetése, „tetemrehívása” a mi faladataink közé tartozik. Hol vannak a 20. századvégi Augusztinovics Pálok, Berde Mózsák, Koncz Jánosok, Bors Mihályok és mások?

Tudomásul kell vennünk, hogy nemcsak szegényeink, de gazdagjaink is vannak. Meg kell találni az utat, hogy adakozó lelkülettel megtalálják helyüket, státusukat és szerepüket egyházunkban.

Az anyagi gondok enyhítése a testvéregyházközségi programokon keresztül igen szépnek mondható, de önerőnk lehetőségeit nem szabad alábecsülni, sőt igénybe kell venni, ezért gazdasági szakemberek bevonásával megoldási programokat kellene kidolgozni nemcsak egyetemes egyházi, hanem egyházközségi szinten is.

6. Valamit tennünk kell „aglegényeinkért” is. Hogy mit? – nehéz válaszolni. De, hogy ők is vágnak, ha nem is családalapításra, hanem egy szűkebb „közösségbe”, ez biztos. Velük kapcsolatosan szokássá váló sok régi megkötéseink érvénytelenítését javaslom. Ezek közül egyet említék: sok egyházközségünkben érvényben van, hogy úrvacsoraosztás alkalmával külön állnak ki a férfiak és a legények, a sorban életkor szerint. Kérem én, hogy érzi magáét az a 40–45, vagy éppen 50-es éveiben járó „legény” a 16–17 éves ifjú konfirmált legények társaságában? Nagyon rosszul! Mert úgy érzi, hogy a beszéd, a cinizmus tárgyává válhat. Ezt ő úgy kerüli el, hogy úrvacsoraosztáskor nem megy templomba. Oldjuk fel ezt a merevséget, töröljük el egyetemes egyházi rendelkezéssel ezt a megkötést, vagy régi szokást, azzal hogy pl. minden 30-ik évét betöltő legény a férfiakkal vehessen úrvacsorát (ez vonatkozik a hajadonokra is).

7. A kivándorlási hullámmal továbbra is számolnunk kell, de népünk és egyházunk jövője számára veszélyessé kezdett válni a „nyers agyvelőnek” (tehát a képzett embereinknek) az exodusa. Ez az aggodalom előjött a Magyar Professzorok első budapesti Világtalálkozóján is (1998. április 18–21.). Nem véletlenül hangsúlyozta Glatz Ferenc, a MTA volt elnöke, hogy az oktatás területén a fő feladatunk nemcsak „az elmék pallérozása”, hanem „ott-hontartása” is. Ezzel erdélyi viszonylatban is egyetérthetünk.

8. A szórványosodás tényével is számolnunk kell. Megoldási lehetőségeket kell keresnünk. Teljes mértékben osztom dr. Kozma Zsolt református teológiai tanár megállapítását: *„Amikor az erdélyi magyarság szórványhelyzetéről gondolkozunk, félő, hogy minket is a már késő, az úgysem lehet, a mindegy pszichózisa lep el. Ez pedig távlatokban – márpedig ma másképpen*

nem lehet gondolkozni – azt jelenti, hogy önmagunkról mondunk le. Ha nem lehet is azt a bibliai párhuzamot érvényesíteni, hogy a diaszpóra a mag közösség, amely meghozza a maga 30-, 60-, 100-szoros termését, marad a kötelezés, hogy szórványainkat missziói munkamezőnek tekintsük. A diaszpóra azt a területet is jelenti, amelyre a magot elvetették”. Unitárius vonatkozásban észak- és dél-erdélyi szórványainkat, de általában minden szórványunkat valóban „missziói munkamezőnek” kell tekintenünk. Nem csüggedhetünk el, ha szórványainkban is csökken a lélekszám (1970-ben 3350, 2001-ben 1198 volt a lélekszám). A szórványmunka anyagi többletterhet jelent, de fel kell vállalnunk, mert nem „mondhatunk le önmagunkról”.

A családtervezés kétségtelenül összefügg népünk és egyházunk jövőjével. A sok aggodalom helyett arra szerettem volna irányítani a figyelmet, hogy jobban, hűségesebben, odaadóbban, több felelősséggel belesimulva a megoldásra váró feladatok elvégzésébe, jelenünkkel munkáljuk jövőnket.

Meggyőződésem, hogy jövőnk iránti panaszáradatak helyett a tevékeny jelen felé nagyobb érdeklődéssel és felelősséggel kell forduljunk. Hiszem, hogy jövőnket Isten segítségével a mi kezünkben „melengetjük”.

A jézusi tanítás gyermektisztelete ma nagyon időszerűvé vált a helyes családszemléletünk kialakításában: *„Engedjétek hozzám jönni a kisgyermeket, és ne tiltsátok el tőlem őket, mert ilyeneké az Isten országa” (Mk 10,14).*

Forrásirodalom:

1. Buda Béla – Szilágyi Vilmos: Párvalasztás. A partnerkapcsolatok pszichológiája. Gondolat. Budapest, 1988.
2. Czeizel Endre: Az érték – még mindig – bennünk van. Akadémiai. Budapest, 1994.
3. Czeizel Endre: A magyarság genetikája. Csokonai. Debrecen, 1990.
4. Holló László: Általános erkölcteológia. Stúdium. Kolozsvár, 2002.
5. Korzenszky Richárd – Somorjai Ádám: Magyar sorskérdések. Előadások a magyar kultúra és népesedés keresztény szempontjairól. Róma, 1989.
6. László Áron: Gondolatok az erőszakról. Studia Theologica Transsylvaniensia. Gyulafehérvár, 2002.
7. Múltunk és jövőnk megrablása. Európa-Club. Ötödik könyv (1997). A sorozat szerkesztője: Székely Szabó Zoltán. Innen: dr. Jakubinyi György: Nemzetiségek és vallások Erdélyben.
8. Rezi Elek: Válaszd az életet! Unitárius erkölctani tanulmányok. Unitárius Kiskönyvtár. I. kötet. Kolozsvár, 1999.
9. Társadalmi beilleszkedési zavarok Magyarországon. Kossuth. Budapest, 1988.
10. Stott, John: Issues Facing Christians Today. A Major Appraisal of Contemporary Social and Moral Questions. London, 1994.
11. Az Erdélyi Unitárius Egyház Főtanácsi Jegyzőkönyvei: 1995, 1996, 1999, 2001.
12. România și Județe de pe categorii de localități. 6. Populația după religie. București, 1993.
13. Dr. Kozma Zsolt: Hagymány és időszerűség. Kolozsvár, 2002. Innen: A gyermek mint áldás és mint példa a Szentírásban (83); A lelkiismeret - mindennapi kenyere (226).
14. Dr. Kozma Zsolt: Önazonosság és küldetés. Kolozsvár, 2001. Innen: Szórványosodás időben és térben (93); Ki az én ellenségem? (131); Az egyház nemzetfenntartó szerepe Erdélyben (149); Egyház a jelen és a jövő társadalmában (158).

15. Romániai Katolikus, Erdélyi Protestáns és Izraelita vallási Archontológia. Összeállította: Jakubinyi György. Gyulafehérvár, 1998.
16. Studia Universitatis Babeş-Bolyai. Theologia Reformata Transylvaniensis. Kolozsvár, 2001. Innen: Kun Mária: A vallásos nevelés kérdése, helye a családban, egyházban és az iskolában a Szentírás fényében (176).
17. Kőbányai János: A halott arcán növő szakáll. Vö. Kortárs. Irodalmi és kritikai folyóirat. 45. évf. 2001. 9. szám. 87.
18. Kelemen Krizosztom: A magyarság lelki egysége felé. Vö. Az Út. Teológiai tudomány, egyházi szolgálat. XVII. évf. 2001. október-december. 4. szám. 197.
19. Sztankóczy Zoltán: A ma és a holnap unitarizmusáról. Keresztény Magvető. 108. évf. 2002. 2–3. szám. 173.
20. Vetési László: „Lélektől-lélekig” misszió az erdélyi és a regáti szorványokban. Keresztény Magvető. 107. évf. 2001. 3-4. szám. 150.
21. Korunk. Harmadik folyam. II/12. évf. 1991 december. Innen: Tófalvi Zoltán: Emigránsok, kivándorlók, letelepedők (1444); Salat Levente: Elvesztett otthon, elvesztett közösség, kétségbevont kollektív egzisztencia (1453); Cseke Péter: Az azonosságtudat fokozatai (1483); Kelemen Hunor: A Moszkva térről jöttem (1525).
22. Virág Enikő: A magzati élet védelme. Keresztény Magvető 99 (1993) 89.
23. Sárosi Artúr: Kanálisba vagy emésztőgödörbe tékoztolt nemzedék. Üzenet. 1992. június 15. 3.
24. A Global Conversation. Unitarian/Universalist at the Dawn of the 21st Century. A Theological Symposium, June 25–30, 2001. Editors: Andrew M. Hill, Jill K. McAllister, Clifford M. Reed. Prague, 2002. Innen: Elek Rezi: Transylvanian Unitarian Theology at the Dawn of the New Century. 59.
25. A magyarság számának és arányának alakulása Erdély megyéiben 1910 és 1992 között. Korunk. Harmadik évfolyam IV/5. 1993. 110.
26. Szilágyi N. Sándor: Paradigmaváltás előtt. Korunk. Harmadik évfolyam IV/11. 1993. 63.
27. Vetési László: Szorványgondjainkról. Korunk. Harmadik évfolyam II/11. 1991. 1326.

GARY E. SMITH

ISTEN GYERMEKEI MIND EGY KÖZÖSSÉG TAGJAI*

I Kor 12,4–13

Székelykeresztúri és concordi Testvéreim!

Mi mindannyian Isten gyermekeként egy gyülekezet tagjai vagyunk, mi mindannyian ugyanazt a hitet valljuk, ugyanolyan álmaink vannak. Szükségünk van egymásra.

Mi, akik az Amerikai Egyesült Államokból, a Massachusetts állambeli Concordból jöttünk, ezen az augusztusi vasárnap reggelen a testvérgyülekezetünkben tanúbizonyságot teszünk arról az egyetemes igazságról, hogy mindannyiunknak megadatott az éltető lélegzet, az élet áldása, az élet szeretete, és ezek az értékek nem ismernek földrajzi vagy politikai határokat. Mi mindannyian Isten gyermekeként egy gyülekezet tagjai vagyunk. Miklós és Mariah, Lajos és Lillian.

Mi mind a közös Unitárius hitet valljuk. Azt, hogy egy az Isten és ez minket boldogító hitvallás. Gyökereink összefonódnak a közös meggyőződésben, hogy Isten legmélyebb megértése csak ránk vonatkozik. És mégis kikiáltjuk a vallásszabadságot, és ti sokkal jobban tudjátok, hogy a vallásszabadság kihirdetésének mily nagy ára van. Ezt senki sem tudja jobban mint ti. És azért utaztunk ide, hogy mellettetek álljunk úgy, mint ahogy teszünk és megéljük ezt a messi távolban is. Mi sírtunk, imádkoztunk értetek, fájdalommal gondoltunk rátok, amikor e világ veszedelmei, orgyilkosai a legértékesebbet akarták tőletek elvenni: a hiteteket. „És így, ha szenved az egyik tag, veled együtt szenved valamennyi”, mondja Pál apostol. „Ha dicsőségben részesül az egyik tag, veled együtt örül valamennyi. Mi mind Isten gyermekeként egy gyülekezet vagyunk. Attila és Abby, Piroška és Peggy.

Mi egyformán álmodjuk meg a jövőt. Mi a gyerekeink és gyerekeink gyerekei számára egy biztos jövőt, világot akarunk. Mindannyiunknak eleget van a háborúból, bombázásokból, fegyverekből, szegénységből, igazságtalanságból és tudatlanságból. Mint ti, mi is ugyanúgy ülünk a konyhaasztalunknál és beszélgetéseink ugyanazokról a dolgokról szólnak, mint mindenütt: Boldo-

* Elhangzott a székelykeresztúri unitárius templomban 2002. augusztus 11-én a concordi testvérgyülekezet látogatása alkalmával